

อิทธิพลของวรรณกรรมสามก๊กในบริบทการเมืองไทย

The Influence of Romance of the Three Kingdoms in Thai Political Context

Received: May 30, 2020

Revised: July 15, 2020

Accepted: July 27, 2020

วิศรุต ปิตตานัง¹

Wisaruta Pidtanung

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาอิทธิพลของวรรณกรรมสามก๊กในบริบทการเมืองไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการการตีความวรรณกรรมสามก๊กที่ปรากฏในบริบทการเมืองไทย 2) ศึกษาการนำวรรณกรรมสามก๊กมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ทางการเมืองไทย และ 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลทำให้วรรณกรรมสามก๊กมีอิทธิพลในบริบทการเมืองไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผลการศึกษา พบว่า 1) พัฒนาการการตีความวรรณกรรมสามก๊กได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามบริบทโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง 2) วรรณกรรมสามก๊กได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลายทั้งการเมือง เศรษฐกิจ ศิลปะทางการแสดงต่าง ๆ และ 3) ปัจจัยที่ทำให้วรรณกรรมสามก๊กมีอิทธิพลในบริบทการเมืองไทยประกอบไปด้วยปัจจัยภายนอกตัววรรณกรรมสามก๊ก และปัจจัยภายในของตัววรรณกรรมสามก๊กเอง

คำสำคัญ: อิทธิพล วรรณกรรมสามก๊ก บริบทการเมืองไทย

ABSTRACT

In this research investigation of the influence of Romance of the Three Kingdoms, the researcher examines 1) the development of the interpretation of the novel under study as it appeared in the Thai political context; investigates 2) an application of the novel for Thai political interest; and studies 3) the factors fostering the influence of the novel under investigation in the

¹ นักศึกษาลัทธิปริญาดุสิต สาขาวิชาการเมือง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; Phd. student, Doctor of Philosophy Program in Politics; Email: nidde22@yahoo.co.th

Thai political context. In this qualitative research, the researcher employed the techniques of documentary research and in-depth interviews.

Findings are as follows: 1) The development of the interpretation of the novel under study has been modified based on the context of social, cultural, economic, and political structures. 2) The novel under investigation has been applied in various aspects i.e. politics, economy, art, and performing arts. 3) The factors fostering the influence of the novel under study consist of both external and internal factors of the novel itself.

Keywords: Influence, Romance of the Three Kingdoms, Thai Political Context

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมสามก๊กถือกำเนิดมาจากพงศาวดารจีนโดยหลอกว้านจง (Lao Guanzhong) ที่เขียนขึ้นมาในศตวรรษที่ 14 และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา วรรณกรรมเรื่องสามก๊กก็กลายเป็นวรรณกรรมที่แพร่หลายไปทั่วโลก มีการแปลสามก๊กออกมาหลากหลายภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาญี่ปุ่นแปลเมื่อ พ.ศ. 2235 แปลเป็นภาษาเกาหลี พ.ศ. 2402 แปลเป็นภาษาเวียดนามเมื่อ พ.ศ. 2452 แปลเป็นภาษามลายูเมื่อ พ.ศ. 2435 แปลเป็นภาษาละติน ภาษาสเปนเมื่อ พ.ศ. 2371 แปลเป็นฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ. 2388 รวมทั้งแปลเป็นภาษาอังกฤษแปลเมื่อ พ.ศ. 2496 และแปลเป็นภาษาไทยเมื่อ พ.ศ. 2345 ในสมัยรัชกาลที่ 1 ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2532, น. 91) โดยเฉพาะในประเทศไทย ถ้าจะว่ากันไปตามความจริงแล้ว อิทธิพลวรรณกรรมสามก๊กได้เข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทย ก่อนที่จะมีการแปลวรรณกรรมสามก๊กจากพงศาวดารจีนด้วยซ้ำ เพราะเมื่อมองย้อนกลับไปในอดีตประวัติศาสตร์ไทยที่ไทยรบกับพม่า เพื่อป้องกันเมืองพิษณุโลกในสงครามอะแซหุ่นก็เมื่อปี พ.ศ. 2318 ได้มีบันทึกกล่าวถึงตำราพิชัยสงครามที่ เจ้าพระยาจักรีใช้กอบกู้เอกราช ดังนี้ (พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรีฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม), 2551, น. 421-422)

“ครั้งนั้นอะแซหุ่นก็แม่ทัพพม่าได้ยกทัพมาล้อมเมืองพิษณุโลก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (ร. 1) ซึ่งดำรงพระยศเป็นเจ้าพระยาจักรีพร้อมด้วยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทได้ทำการสู้รบต้านพม่าจนกระทั่งเห็นว่าไม่สามารถรักษาเมืองต่อไปได้ กลศึกที่ถูกนำมาใช้และปรากฏอยู่ในพงศาวดารคือ “กลอุบายเมืองเปลา” ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ปรากฏในสามก๊กเมื่อตอนที่ซ่งเบ้งรบกับสุมาอี้แล้วไม่มีทหารอยู่ในเมือง จึงนำขี้มูไปติดบนกำแพงเมืองหรือที่เรียกว่า “ขงเบ้งตีขี้มู” โดยเจ้าพระยาจักรีสั่งให้นาวามโหรีไปบนกำแพงเมืองแล้วให้บรรเลงเพลง เพื่อลวงว่าในเมืองยังมีผู้คน ยังมีเสบียงอาหารและทุกคนยังอยู่กันอย่างรื่นเริงมีความสุข ทำให้พม่าเข้าใจผิดก่อนที่จะตีฝ่าหนีออกไป” (ศาลติ ภักดีคำ, มติชนออนไลน์, 2561) หลังจากนั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (ร. 1) ได้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เมื่อปี

พ.ศ. 2325 จึงมีพระราชดำรัสให้แปลพงศาวดารจีนเป็นภาษาไทย โดยโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) อำนวยการแปลเรื่องสามก๊ก ด้วยทรงมีวัตถุประสงค์จะให้เป็นที่รำลึกขงสงครามสำหรับขุนนางและข้าราชการในสมัยนั้น (สมบัติ จันทรวงศ์, 2549, น. 454) ในเวลาต่อมา วรรณกรรมสามก๊กจึงได้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในหมู่ชนชั้นนำเรื่อยมา และวรรณกรรมเรื่องสามก๊กก็มีอิทธิพลต่องานพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ร. 2) ที่ได้พาดพิงถึงเรื่องสามก๊กไว้ในบทละครนอกเรื่องควี (สมบัติ จันทรวงศ์, 2549, น. 453) ความว่า

“เมื่อนั้น	ไวยท่ตุนหันไม่ทันตรึก
อวดรู้อวดหลักอักฮัก	ข้าเคยพบรบศึกมาหลายยก
จะเข้าออกยกยออ่อนผ่อนปรน	เล่ห์กลเรานี้อย่าวิตก
ทั้งพิชัยสงครามสามก๊ก	ได้เรียนไว้ในเอกสารพัด”

นอกจากนี้แล้ว อิทธิพลของวรรณกรรมสามก๊กยังได้ปรากฏอยู่ในภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. 3) ได้ทรงดำริให้มีการบูรณะพระอารามวัดพระเชตุพนฯ และภาพจิตรกรรมเรื่องสามก๊กก็ได้ถูกวาดขึ้น พร้อมกับการสร้างเก๋งจีนและสวนมัสสกันวัน ในคราวบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ ครั้งใหญ่ ในปี พ.ศ. 2374 ดังปรากฏในโคลงฉันเรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ ซึ่งเป็นพระนิพนธ์กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส, 2556) ดังนี้

“เครื่องจีนจ่างแจกแต่ม	ติตรจิต อุไรฤฯ
ผนังวาดสามก๊กกรบิล	บายย้าย”

ต่อมา ในสมัยรัชกาลที่ 6 คณะกรรมการวรรณคดีสโมสร ได้พิจารณาหนังสือไทยที่แต่งดีควรยกย่อง และได้มีมติให้นิทานเรื่องสามก๊กความเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นยอดความเรียงเรื่องนิทาน (ดำรงราชานุภาพ, กรมพระยา, 2503) ส่งผลให้วรรณกรรมสามก๊กได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และได้รับการยอมรับจากชนทุกชั้น ตั้งแต่ชนชั้นนำจนถึงสามัญชนคนธรรมดา และบางส่วนของวรรณกรรมสามก๊กก็ได้ใช้เป็นตำราเรียนด้วย (ดำรงราชานุภาพ, กรมพระยา, 2515) จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นถึงอำนาจของวรรณกรรมสามก๊กที่ทรงอิทธิพลต่อสังคมไทยเรื่อยมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้กระทั่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ร. 9) ได้กล่าวถึงหนังสือทั้งสามเล่มที่พระองค์ได้นำเอาแนวคิดจากหนังสือเหล่านี้ มาปรับใช้ทางการเมืองการปกครอง (Stevenson, 2001, p 103) ซึ่งวรรณกรรมเรื่องสามก๊กได้เป็นหนึ่งในหนังสือทั้งสามเล่ม อันประกอบไปด้วย 1) สามก๊ก 2) The Princ และ 3) มูซาชิ (Musashi) ส่วนทางการเมืองสามก๊กได้ถูกนำมาเปรียบใช้กับการเมือง ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่นำเอาเหตุการณ์หนึ่งของเนื้อเรื่องในสามก๊กตอนที่ขงเบ้งให้อภัยเบ้งเฮ็ก มากล่าวถึงในการให้สัมภาษณ์นักข่าว จากกรณีการจับกุมตัว

แล้วตั้งข้อหานายพิชัย นริพทะพันธุ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานโดยกล่าวว่า “ผมไม่ได้ใช้กฎหมายกับคนที่ตรงข้าม ผมใช้กฎหมายกับคนที่ทำความผิด ใครผิดก็ว่าไปตามผิด ก็ให้อภัยมา 6-7 ครั้งแล้ว ครั้งที่ 7 อาจจะไม่ให้ก็ได้ เพราะให้อภัยหลายครั้งแล้ว ให้ไปอ่านสามก๊ก เบ้งเอ็กให้อภัยตั้ง 7 ครั้ง ไม่งั้นเบ้งเอ็กถูกตัดคอไปแล้ว อ่านซะบ้างสามก๊ก” (มติชนออนไลน์, 2561) จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าอิทธิพลของวรรณกรรมสามก๊กได้ฝังรากลึกทางด้านความคิดจากวรรณกรรมในหมู่ชนทุกชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นนำทางการเมือง นอกจากนี้ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้นำตัวละครในวรรณกรรมสามก๊กมาเปรียบเทียบการเมืองไทย ผ่านมุมมองของสองตัวละคร คือ โจโฉ นายกษัตริย์และเบ้งเอ็กผู้ถูกกลืนทั้งเป็น ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าของคุณสละ ลิขิตกุล บรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐที่กล่าวว่า “นอกจากนี้สภาพบ้านเมืองในยุคนี้ (พ.ศ. 2490-2493) ท่านเองเป็นคู่กัดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งทำการรัฐประหาร เป็นเหตุให้คึกฤทธิ์ต้องพ้นตำแหน่ง จึงอาจจะเป็นไปได้ว่าท่านจงใจเขียนยกย่องโจโฉให้สูงส่งเกินจริง ซึ่งก็หมายถึงเพื่อประชดจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกษัตริย์ของประเทศไทยนั่นเอง”

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทยและการเมืองไทยอย่างแนบแน่น นับตั้งแต่อดีตจวบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพของการเมืองไทยในปัจจุบัน ที่ไม่แตกต่างกับสภาพการเมืองการปกครองในสามก๊ก ที่มีวิกฤตการณ์แห่งความแตกแยกของรัฐ การแสวงหาอำนาจ การขาดความเป็นปึกแผ่นแห่งรัฐ การต่อสู้แย่งชิงอำนาจระหว่างรัฐ การขาดความเป็นเอกภาพในการปกครอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาภาพรวมของวรรณกรรมสามก๊กในบริบทการเมืองไทย เพื่อที่จะทำให้เกิดมุมมองในการสะท้อนภาพของการเมืองไทย โดยผ่านวรรณกรรมสามก๊ก โดยมีจุดประสงค์การวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการตีความวรรณกรรมสามก๊กที่ปรากฏในบริบทการเมืองไทย
2. เพื่อศึกษาการนำวรรณกรรมสามก๊กมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ทางการเมืองไทย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลทำให้วรรณกรรมสามก๊กมีอิทธิพลในบริบทการเมืองไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การตีความ หมายถึง การทำความเข้าใจความหมาย ความสำคัญของเรื่อง ความรู้สึก การวิเคราะห์ ถ้อยคำ หรือข้อความที่ซ่อนเร้น หรือข้อความที่มีความหมายไม่ชัดเจนของสาร เพื่อหาความหมายที่แท้จริงของสารหรือตัวบทนั้น โดยการหาความหมายและความมุ่งหมายในตัวบท เพื่อให้ได้ความหมายหรือความจริงที่ผู้เขียนพยายามสื่อถึงผู้อ่าน

อิทธิพลของวรรณกรรม หมายถึง อำนาจทางภาษาและวรรณกรรม ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ในงานวิจัยนี้หมายถึง อิทธิพลของวรรณกรรมสามก๊ก

บริบทการเมืองไทย หมายถึง สภาพแวดล้อม และเงื่อนไขต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมที่รายล้อมเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ในงานวิจัยนี้หมายถึงสภาพแวดล้อมและเงื่อนไข เหตุการณ์ในบริบทการเมืองไทยในช่วงเวลาที่กำหนดและเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสามก๊ก

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้จะใช้วิธีการวิจัยตามแนวทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) (สมบัติ จันทรวงศ์, 2527) ที่พยายามชี้ให้เห็นถึงบริบท (Context) ในยุคสมัยที่แตกต่างกัน แต่เนื่องจากการวิจัยตามแนวทางประวัติศาสตร์จะมีขอบเขตที่กว้างและลึกมาก ส่งผลให้ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะศึกษาบริบทประวัติศาสตร์ไทยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสามก๊กได้อย่างครอบคลุมทั้งหมด ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะบริบททางประวัติศาสตร์ไทยในช่วงเวลาและเหตุการณ์สำคัญที่ปรากฏและสืบค้นพบเท่านั้น

แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง (History of Political Thought) ของสกินเนอร์ (Quentin Skinner)

แนวคิดประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง (History of Political Thought) ของสกินเนอร์เชื่อว่า บริบท (Context) ของปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง และศาสนา มีอิทธิพลในการกำหนดความหมายของตัวบท (Text) หรือข้อเขียนที่น่าเสนอความคิดของนักคิดหรือผู้เขียน นั่นก็หมายถึงในการศึกษาตีความ การทำความเข้าใจตัวบท จะต้องศึกษาบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง และศาสนาที่แวดล้อมตัวบท (Text) นั้นด้วย ซึ่งกรอบแนวคิดของสกินเนอร์เชื่อว่าความคิดทางการเมืองของนักคิดมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับความขัดแย้งทางการเมืองในบริบทของนักคิดนั้น ๆ โดยบริบทของสกินเนอร์จะอ้างอิงถึงชุดหรือกลุ่มของคำศัพท์ วาทกรรม และกระบวนทัศน์ทางอุดมการณ์ เป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการกระทำทางความคิดทางการเมืองของเขา (ไชยันต์ ไชยพร, 2557)

แนวคิดการตีความวรรณกรรม

การตีความวรรณกรรม หมายถึง การทำความเข้าใจความหมาย ความสำคัญของเรื่อง ความรู้สึก การวิเคราะห์ถ้อยคำ หรือข้อความที่มีความหมายไม่ชัดเจนของสารที่ปรากฏในวรรณกรรมเพื่อหา

ความหมายที่แท้จริงของสารหรือตัวบทนั้น เพื่อให้ได้ความหมายหรือความจริงที่ผู้เขียนพยายามสื่อถึงผู้อ่าน การตีความเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ตัวบท ซึ่งในการตีความหมายของตัวบท (Text) นั้น สิ่งหนึ่ง ที่ผู้ตีความต้องมีส่วนร่วมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือความจำเป็นที่จะต้องอ่านเนื้อหาหรือตัวบทที่ปรัชญาเมธี ได้เขียนไว้จริง ๆ (สมบัติ จันทรวงศ์, 2527) ปัญหาที่ตามมาคือผู้ตีความแต่ละคนต่างให้ความหมาย การตีความที่แตกต่างกันออกไป เป็นวิธีการตีความของแต่ละบุคคล ซึ่งบางครั้งผู้ตีความจะสะท้อน ความคิดเห็นของตนเองเข้าไปในตัวบท ทำให้เกิดการบิดเบือนจากความหมายที่แท้จริงที่ปรัชญาเมธี ต้องการสะท้อนให้เห็นจากตัวบทนั้น ๆ การตีความจึงมีได้หลากหลาย ทั้งที่เป็นความขัดแย้งกันหรือที่เป็น การขยายความซึ่งกัน และกัน (สมบัติ จันทรวงศ์, 2527) สำหรับการตีความตัวบทในวรรณกรรม จุดสำคัญ ของการตีความ คือ การพิจารณาการใช้ความหมายของคำว่ามีจุดประสงค์ที่จะสื่อสารไปในทางใด ซึ่งคำหรือถ้อยคำจะต้องมีการเชื่อมโยงกันและมีความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งเราไม่อาจนำคำเดียวโดด ๆ มาตีความได้ แต่ต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย (ศรีวิไล ดอกจันทร์, 2528)

แนวคิดอิทธิพลของวรรณกรรม

วรรณกรรมไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรมสมัยเก่าหรือวรรณกรรมสมัยใหม่ ย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดของ ผู้อ่านหรือผู้เสพเสมอ ซึ่งจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับ การตีความวรรณกรรมของผู้อ่าน ว่าจะ เป็นไป ในแง่ใด และลึกซึ้งเพียงใด และอิทธิพลของวรรณกรรมก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วรรณกรรมการเมืองมีอิทธิพลต่อความคิดใหม่ ๆ และเป็นแรงกระตุ้นทางปัญญา จนสามารถนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระยะยาวได้ (พลศักดิ์ จิระไกรศิริ, 2522, น. 148) นอกจากนี้ ประภัสสร เสวิกุล (2554) ได้กล่าวถึงวรรณกรรมว่า มีอำนาจอิทธิพลที่เห็นได้ชัดเจน คือ 1) การรักษาและสื่อสาร ขนบประเพณีและวัฒนธรรม เช่น สุภาษิตพระร่วง มหาชาติคำหลวง 2) เพื่อสำแดงเกียรติยศหรือวีรกรรม เช่น ลิลิตตะเลงพ่าย ยวนพ่าย โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี 3) สะท้อนปัญหาสังคม รวมทั้งนำเสนอ แนวคิดในเชิงปฏิรูป เช่น บทกวีของ “นายผี” บทกวีของ จิตร ภูมิศักดิ์ บทประพันธ์ของศรีบูรพา ซึ่งวรรณกรรม ดังกล่าว ล้วนมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและจิตใจของคนไทยทั่วไป อำนาจวรรณกรรมจะส่งผลชัดเจน หรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับค่านิยมและสภาพสังคมในขณะนั้น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของวรรณกรรมสามก๊กในบริบทการเมืองไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วย เอกสารชั้นต้น (Primary Source) ได้แก่ วรรณกรรมสามก๊ก เอกสารชั้นรอง (Secondary Source Data) ประกอบไปด้วยเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ วรรณกรรมสามก๊ก ดังนี้ งานเขียน จดหมายเหตุ พงศาวดาร บันทึกปาฐกถา งานวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ

บทความ หนังสือ วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์รวมถึงเอกสารของทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการสัมภาษณ์อาจารย์ไพศาล พิษมงคล เจ้าของนามปากกาเรื่องวิทยาคมและสิริอัญญา ประธานบริษัทธรรมนิติ จำกัด (มหาชน)

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการการตีความวรรณกรรมสามก๊กที่ปรากฏในบริบทการเมืองไทย

พัฒนาการการตีความวรรณกรรมสามก๊กที่ปรากฏในบริบทการเมืองไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่า พัฒนาการการตีความวรรณกรรมสามก๊ก ได้ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสังคมและการเมืองไทย โดยผู้วิจัยจะแบ่งช่วงเวลาให้เห็นถึงพัฒนาการการตีความวรรณกรรมสามก๊ก ดังนี้

ช่วงที่ 1 ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475)

วรรณกรรมสามก๊กในช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ร.1-ร. 3) วรรณกรรมสามก๊กถูกตีความให้อยู่ในฐานะการเป็นตำราพิชัยสงครามสำหรับขุนนางและข้าราชการในสมัยนั้นอันเนื่องมาจากในเวลานั้น มีการทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่บ่อยครั้ง ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ร. 2) เป็นช่วงระยะเวลาที่ว่างเว้นจากการทำศึกสงครามกับประเทศเพื่อนบ้าน วรรณกรรมสามก๊กได้ถูกตีความในฐานะสุนทรียภาพทางด้านความบันเทิงและงานศิลปะทางด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรมและในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. 3) ซึ่งเป็นช่วงของการฟื้นฟู และทำนุบำรุงทางศาสนา หลังจากนั้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปฏิรูปทางการศึกษา พัฒนาการของวรรณกรรมสามก๊กได้ถูกปรับเปลี่ยนให้มาอยู่ในฐานะของการเป็นตำราเรียนทางวิชาการ

ช่วงที่ 2 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2520)

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 วรรณกรรมสามก๊กได้สร้างการรับรู้และแพร่หลายอย่างกว้างขวางอันเนื่องมาจากการมีโรงพิมพ์และการปฏิรูปทางการศึกษา การตีความวรรณกรรมสามก๊กได้เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองไทยที่เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ทำให้พัฒนาการการตีความวรรณกรรมสามก๊ก ถูกตีความไปในทางการเมืองในฐานะของการเป็นเครื่องมือสื่อถึงความคิด อุดมการณ์ทางการเมือง และการแสดงออกทางการเมือง ในภาวะที่สภาพเหตุการณ์ทางบ้านเมืองอยู่ในช่วงของความสับสนวุ่นวาย อันเนื่องมาจากการบริหารของรัฐบาลและความขัดแย้งทางการเมือง

ช่วงที่ 3 การฟื้นฟูทางด้านเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2521 - พ.ศ. 2540)

จากการที่ประเทศไทยได้เปิดสัมพันธไมตรีอย่างเป็นทางการกับประเทศจีน โดยการที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ไปเยือนประเทศจีนครั้งแรกอย่างเป็นทางการ ส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง ไทยและจีนมีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ทำให้ความนิยมในวรรณกรรมสามก๊กเพิ่มขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งการที่ รัฐบาลในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีนโยบายพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ วรรณกรรมสามก๊กถูกตีความในฐานะการเป็นคู่มือและยุทธศาสตร์ทางด้านการบริหาร เพื่อนำไปสู่การ ประสบความสำเร็จขององค์กรและธุรกิจ

ช่วงที่ 4 บริบทร่วมสมัย (พ.ศ. 2541 - พ.ศ. 2560)

หลังจากการเกิดวิกฤติทางการเมืองปี พ.ศ. 2535 วิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 รวมทั้งวิกฤติ ความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2560 พัฒนาการการตีความ วรรณกรรมสามก๊กได้ถูกตีความอย่างหลากหลายภายใต้โครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการตีความไปในทางการเมือง ตัวอย่างเช่น ในช่วงที่บ้านเมืองเกิดความ แตกแยกทางอุดมการณ์ด้านความคิดทางการเมืองหลังจากที่ผ่านพ้นวิกฤติทางการเมือง “พฤษภา ทมิฬ” ในปี พ.ศ. 2535 จนทำให้เกิดการเมืองภาคประชาชนและนำไปสู่การมีรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งถือได้ว่า เป็นรัฐธรรมนูญที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองมากที่สุด วรรณกรรมสามก๊กได้ถูกนำมาตีความเป็นสามก๊กฉบับลือลือ ซึ่งเป็นการตีความที่ให้ความสำคัญกับทหาร ตัวเล็กตัวน้อยที่สามารถทำให้ยอดขุนพลประสบความสำเร็จในการทำสงครามซึ่งเปรียบเสมือนการที่รัฐให้ ให้ความสำคัญกับประชาชน โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นและความต้องการใน รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน และในช่วงวิกฤติความขัดแย้งทาง การเมืองในปี พ.ศ. 2549 มีการนำวรรณกรรมสามก๊กมาตีความให้เห็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง ที่ต่อต้านและสนับสนุนทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี เช่น สามก๊ก ตอน โจโฉแตกทัพเรือ สามก๊ก การเมืองตอนเมืองแตก รวมทั้งสามก๊กฉบับคนขายชาติ ที่เป็นการตีความวรรณกรรมสามก๊กในช่วงที่ปะเทศ ไทยอยู่ภายใต้กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ซึ่งผู้เขียน คือ เรืองวิทย์าคม ได้เปรียบเทียบบริบทของ ไทยในช่วงนั้นว่า เป็นการขายชาติให้กับต่างประเทศ ส่วนการตีความในเชิงของการบริหารเชิงธุรกิจเกิดขึ้น ในช่วงหลังจากที่ผ่านพ้นวิกฤติทางการเงินในช่วงปี พ.ศ. 2540 เช่น สามก๊กฉบับนักบริหาร และกลยุทธ์สาม ก๊กคัมภีร์บริหารในช่วงภาวะสงคราม ซึ่งการตีความวรรณกรรมสามก๊กในช่วงนี้ เป็นการตีความในลักษณะ ของยุทธวิธีที่จะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในธุรกิจ โดยนำสามก๊กมาถอดเป็นบทเรียน นอกจากนี้แล้วยังมี การตีความเชิงเป็นคติธรรมในทางพระพุทธศาสนา และการตีความด้านศิลปะและความบันเทิง

2. การนำวรรณกรรมสามก๊กมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ทางการเมืองไทย

วรรณกรรมสามก๊กถูกนำเข้ามาในประเทศไทยสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา โดยผ่านชาวจีนอพยพและ วรรณกรรมสามก๊กได้ถูกกษัตริย์ ชนชั้นปกครองไทย นำไปประยุกต์ใช้เป็นยุทธวิธีในการทำศึกสงครามสู้รบ

กับประเทศเพื่อนบ้าน ดังปรากฏในการทำสงครามระหว่างเจ้าพระยาจักรีแห่งกรุงธนบุรีกับพม่า ซึ่งสงครามในครั้งนั้น ทำให้ชนชั้นปกครองไทยสามารถปกป้องเมืองพิษณุโลกจากการโจมตีของพม่าไว้ได้ ต่อมาหลังจากการย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีมาสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจึงโปรดให้แปลพงศาวดารจีนเรื่องสามก๊กขึ้นเป็นตำราพิชัยสงคราม โดยมีเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้อำนวยการแปล โดยการแปลครั้งนั้นเพื่อให้ขุนนาง ข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการศึกสงคราม ได้ศึกษากลยุทธ์ กลวิธีการสงคราม และเพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านการเมืองการปกครอง อันเนื่องมาจากบริบทช่วงนั้น ราชสำนักมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีนรวมทั้งการมีขุนนางชาวจีนเข้ามารับราชการในราชสำนักเป็นจำนวนมาก ต่อมาในช่วงที่บ้านเมืองสงบสุขวรรณกรรมสามก๊กถูกนำไปใช้ในทางสุนทรียภาพทางด้านศิลปะ การแสดงและความบันเทิงของราชสำนักโดยการดัดแปลงรูปแบบวรรณกรรมจากร้อยแก้วมาเป็นร้อยกรอง และจากความสัมพันธ์ทางการค้าของพ่อค้าชาวจีนและกะษัตริย์ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ การแสดงออกถึงความจงรักภักดีของชาวจีนต่อแผ่นดินสยาม คือ การสร้างวัดไทยเพื่อถวายแด่กะษัตริย์ ในการสร้างวัด ได้นำเรื่องราวของวรรณกรรมสามก๊กมาบรรจบวาดลวดลายใส่ไว้ตามจิตรกรรมฝาผนังวัดหรือตามโบสถ์ อันแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของชนชั้นนำที่พยายามกล่อมเกลาคิดและโลกทัศน์แบบจีน ให้ผสมกลมกลืนสอดคล้องกับโลกทัศน์แบบไทย ต่อมาภายหลังเมื่อโครงสร้างทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของไทยเปลี่ยนไป หลังจากไทยเดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีกับจีน โดยการนำของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ส่งผลทำให้ประเทศไทยหันมาให้ความสนใจกับเศรษฐกิจการค้า การลงทุน และในช่วงนั้นวรรณกรรมสามก๊กก็ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในทางบริหารธุรกิจ การเป็นหนังสือคู่มือ กลยุทธ์ ยุทธวิธีในการบริหารธุรกิจ เพื่อให้ประสบความสำเร็จโดยนักบริหาร และผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จทางธุรกิจขณะเดียวกันนักการเมือง คอลัมนิสต์ตามสื่อต่าง ๆ ก็ได้นำวรรณกรรมสามก๊กไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมือง เพื่อแสดงออกถึงความคิดและการบริหารบ้านเมืองต่อฝ่ายรัฐบาล รวมทั้งการนำพฤติกรรมตัวละครในวรรณกรรมสามก๊กไปวิพากษ์ ล้อเลียน (Parody) เสียดสีประชดประชันทางการเมือง (Political Irony) กับพฤติกรรมของนักการเมืองไทย

3. ปัจจัยที่ส่งผลทำให้วรรณกรรมสามก๊กมีอิทธิพลในบริบทการเมืองไทย

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลทำให้วรรณกรรมสามก๊กมีอิทธิพลต่อบริบทการเมืองไทยผู้วิจัยพบว่า มี 2 ปัจจัย ดังนี้

3.1 ปัจจัยภายนอกตัววรรณกรรมสามก๊ก หมายถึง ปัจจัยที่ไม่ได้เกิดจากเนื้อหา สาระ ของตัววรรณกรรมสามก๊ก ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เห็นถึงอิทธิพลวรรณกรรมสามก๊กในบริบทการเมืองไทยประกอบด้วย

3.1.1 ชนชั้นปกครองหรือชนชั้นนำ

เนื่องจากการที่อาณาจักรสยามมีการติดต่การค้าขายกับจีนและชาติตะวันตกมาตั้งแต่

สมัยอยุธยา จนมาถึงช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะการค้าขายกับพ่อค้าชาวจีน รวมทั้งการที่ชาวจีนจำนวนมากได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในสยาม อันเนื่องมาจากความไม่สงบในประเทศจีน สิ่งที่ชาวจีนนำมากับการอพยพ คือ วัฒนธรรมจีน ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ทำให้วัฒนธรรมจีนแพร่กระจายในสยาม โดยที่ราชอาณาจักรสยาม มีการรับวัฒนธรรมและโลกทัศน์ในแบบของชาวจีนเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย รวมทั้งการที่พ่อค้าชาวจีนบางกลุ่มเข้ามารับราชการและสร้างความสัมพันธ์กับชนชั้นนำ โดยผ่านการสมรสกับชนชั้นนำของสยาม ทำให้วัฒนธรรมจีนแพร่ขยายเข้าไปในราชสำนัก ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) จึงโปรดเกล้าให้นำสามก๊กมาแปลเป็นภาษาไทย ซึ่งเป็นการสร้างโลกทัศน์ทางความคิด เพื่อที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการผสมผสานวัฒนธรรมจีนกับไทย ให้มีความสอดคล้องกลมกลืน ภายใต้กระบวนการทางสังคมของชาวจีนและชาวยุโรป ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ศาสนา ศิลปะการแสดง และสถาปัตยกรรม

3.1.2 บริบททางการเมือง

บริบททางการเมืองของไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2560 ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทยเต็มไปด้วยความขัดแย้งและการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองมาโดยตลอด ภาพสะท้อนของการต่อสู้ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองทั้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายอนุรักษนิยมและฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตย ทำให้เกิดการแข่งขันแย่งชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างเผด็จการทหารและประชาธิปไตย ส่งผลให้เกิดการรัฐประหารแย่งชิงอำนาจทางการเมืองตลอดมา และด้วยบริบททางการเมืองที่เต็มไปด้วยความสับสน วุ่นวาย การแก่งแย่งชิงอำนาจทางการเมือง บริบทที่เกิดขึ้นไม่แตกต่างกับเหตุการณ์ในวรรณกรรมสามก๊ก จึงส่งผลทำให้นักเขียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ได้สะท้อนภาพเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น ผ่านผลงานทางด้านวรรณกรรมสามก๊ก อิทธิพลของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสามก๊กเหล่านี้ จึงมีพลังอย่างแรงกล้าที่พร้อมจะขับเคลื่อนความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคม

3.1.3 บริบททางสังคม เศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลทำให้วรรณกรรมสามก๊กมีอิทธิพลต่อบริบทของสังคม เศรษฐกิจ ตั้งแต่อดีต ไทยติดต่อกับการค้าขายกับประเทศจีน และกลุ่มพ่อค้าชาวจีนส่วนหนึ่ง ได้เข้ามารับราชการกับไทยช่วงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทำให้รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์แปลวรรณกรรมสามก๊กจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย โดยต้องการให้วัฒนธรรมไทยกับจีนผสมกลมกลืนกัน เพื่อใช้ในการปกครอง เป็นการสร้างโลกทัศน์ทางด้านความคิดให้กับประชาชน และโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจที่มีการติดต่อกับต่างชาติ ได้รับวิทยาการความรู้ เทคโนโลยีทางด้านการพิมพ์เข้ามา ส่งผลทำให้

วรรณกรรมที่เป็นอมตะอย่างสามก๊ก มีการผลิตเพิ่มขึ้นมาอย่างมากมาย ในรูปแบบที่หลากหลาย ตามความต้องการของผู้อ่านและของตลาด

3.1.4 สื่อ และการขยายตัวของเทคโนโลยี

นับตั้งแต่มีโรงพิมพ์ครั้งแรกในสยามสมัยรัชกาลที่ 4 อิทธิพลของวรรณกรรมสามก๊กได้แพร่หลายมากขึ้นจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้เกิดโรงพิมพ์ตามมามากมาย ส่งผลทำให้วรรณกรรมสามก๊กได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมากขึ้นกว่าเดิมเป็นอย่างมาก วรรณกรรมสามก๊กจึงเข้าไปมีอิทธิพลทางด้านความคิด อุดมการณ์ทางการเมืองของเหล่านักเขียนและประชาชน อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาของเทคโนโลยี ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงวรรณกรรมสามก๊กได้อย่างง่ายดาย จึงทำให้เห็นถึงอิทธิพลของวรรณกรรมสามก๊กที่แพร่กระจายออกสู่วงกว้าง โดยการแพร่กระจายในรูปแบบของเกม ภาพยนตร์ ทีวี ศิลปะการแสดง และอื่น ๆ อีกมากมาย

3.2 ปัจจัยภายในตัววรรณกรรมสามก๊กเอง

วรรณกรรมสามก๊กเป็นอีกวรรณกรรมหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย โดยหลังจากมีการแปลวรรณกรรมสามก๊กจากพงศาวดารจีนเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ส่งผลให้มีการแปลพงศาวดารจีนอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย ตั้งแต่ช่วงรัชกาลที่ 2 จนถึงรัชกาลที่ 6 และวรรณกรรมสามก๊กนอกจากจะมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมด้วยกันดังที่กล่าวมา แล้วยังมีอิทธิพลต่องานศิลปกรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม และสื่อสารมวลชน ที่มักจะนำ ภาษา วาทกรรม ท่วงทำนองการเขียน สำนวนโวหาร รวมทั้งพฤติกรรมของตัวละครในสามก๊กไปเปรียบเทียบกับล้อเลียน เสียดสีประชดประชันการเมือง และได้้นำพฤติกรรมของนักการเมืองไทยมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของตัวละครในวรรณกรรมสามก๊ก ซึ่งลักษณะเช่นนี้ จะปรากฏเป็นจำนวนมากในสื่อสิ่งพิมพ์ อันแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของวรรณกรรมสามก๊กที่แทรกซึมอยู่กับการเมืองการปกครองไทย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยพบว่า 1) พัฒนาการการตีความวรรณกรรมสามก๊กก่อนที่จะเริ่มนำเข้ามาแปลเป็นภาษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ถูกตีความให้อยู่ในฐานะของการเป็นตำราพิชัยสงคราม ต่อมาเมื่อกรุงรัตนโกสินทร์ได้ว่างเว้นจากการทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านในสมัยรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 วรรณกรรมสามก๊กได้ถูกตีความให้อยู่ในฐานะสุนทรียภาพทางด้านความบันเทิงและศิลปะ จิตรกรรม สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการปฏิรูปทางการศึกษา พัฒนาการของวรรณกรรมสามก๊กได้ถูกปรับเปลี่ยนให้มาอยู่ในฐานะของการเป็นตำราเรียนทางวิชาการ ต่อมาภายหลังเมื่อประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง พ.ศ. 2475 วรรณกรรมสามก๊กได้มีพัฒนาการของการตีความไปอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการตีความไปทางด้านการเมือง การตีความทางด้านธุรกิจ ด้านศิลปะและ

ความบันเทิง 2) การนำวรรณกรรมสามก๊กไปประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ของบ้านเมืองโดยนำไปใช้เป็นตำราพิชัยสงคราม การนำไปประยุกต์ใช้ทางด้านศิลปะการแสดง และความบันเทิง งานทางด้านวิชาการ รวมทั้งนักบริหารได้นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจ การเป็นหนังสือคู่มือ กลยุทธ์ ยุทธวิธีในการบริหารธุรกิจเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ 3) ปัจจัยที่ทำให้วรรณกรรมสามก๊กมีอิทธิพลต่อบริบทการเมืองไทยประกอบไปด้วยปัจจัยภายนอก ได้แก่ ชนชั้นปกครองหรือชนชั้นนำ บริบททางการเมือง บริบททางสังคม เศรษฐกิจ สื่อ และการขยายตัวของเทคโนโลยี ส่วนปัจจัยภายในประกอบไปด้วย เนื้อหาสาระของวรรณกรรมสามก๊กที่ทำให้ผู้คนรู้จักกันอย่างแพร่หลาย รวมทั้งการใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเขียน ส่วนนวนิยายที่มีลักษณะโดดเด่น ที่ส่งผลกระทบต่อวรรณกรรมและงานศิลปะอื่น ๆ

อภิปรายผล

บริบทมีส่วนสำคัญในการตีความวรรณกรรม บริบทของเหตุการณ์ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นบริบททางด้านสังคมวัฒนธรรม บริบททางเศรษฐกิจ และบริบททางการเมืองล้วนส่งผลต่อการตีความวรรณกรรมแทบทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามไม่ว่าบริบทจะมีผลต่อการตีความวรรณกรรมแต่เพียงด้านเดียวเท่านั้น แต่วรรณกรรมก็มีอิทธิพลต่อบริบทด้วยเช่นกัน รวมทั้งผู้เขียน อันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวบท (Text) ผู้ตีความ (นักเขียน) และบริบท (Context) ต่างส่งอิทธิพลต่อกันเสมอ ถึงแม้จะเป็นตัวบท (Text) เดียวกัน แต่การตีความตัวบทของนักเขียนก็จะแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทในแต่ละยุคสมัยที่เปลี่ยนไป รวมแม้กระทั่งถึงการเป็น “ผู้อ่าน” ที่ยกระดับของตนเองขึ้นมาเป็นนักเขียนก็ได้ร่วม “ตีความ” เพื่อสร้างความหมายใหม่ขึ้นมา เพื่อปรับให้ตัวบท (Text) สอดคล้องกับบริบทของสังคม

ดังนั้นวรรณกรรมในแต่ละยุคสมัยจึงเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนถึงเหตุการณ์ทางสังคม วิถีชีวิตของผู้คน รวมถึงสะท้อนเหตุการณ์ทางบ้านเมืองในยุคสมัยนั้น ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของวรรณกรรมสามก๊กที่ถูกนำมาตีความในรูปแบบที่หลากหลาย ภายใต้บริบทการเมืองการปกครองไทยเมื่อบริบทเปลี่ยนไปการตีความวรรณกรรมสามก๊กก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงนั้นด้วย โดยที่วรรณกรรมสามก๊กนั้น เป็นวรรณกรรมที่สื่อให้เห็นถึงอำนาจ การสร้างอำนาจ การแสวงหาอำนาจ การครอบครองอำนาจ การสิ้นสุดของอำนาจ รวมทั้งความต้องการซึ่งอำนาจของมนุษย์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนบริบทของการเมืองไทยที่มีการแก่งแย่ง ชิงอำนาจ แสวงหาผลประโยชน์ แบ่งกันเป็นฝักเป็นฝ่าย ดังนั้น วรรณกรรมสามก๊กจึงส่งอิทธิพลถึงโลกทัศน์ ความรู้สึกนึกคิด วิถีชีวิตของคนที่ต้องการครอบครองอำนาจตั้งแต่อดีตจนถึง

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลทำให้วรรณกรรมสามก๊ก มีอิทธิพลในบริบทการเมืองไทยนั้นผู้วิจัยพบว่ามี 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายนอกตัววรรณกรรมสามก๊ก ประกอบด้วย ชนชั้นปกครองหรือชนชั้นนำ บริบททางการเมือง บริบททางสังคม เศรษฐกิจ สื่อ และการขยายตัวของเทคโนโลยี และ 2) ปัจจัยภายใน

ตัววรรณกรรมสามก๊กเอง คือปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวบทของวรรณกรรมสามก๊กที่มีเนื้อหาสาระเต็มไปด้วยความโดดเด่นด้านท่วงทำนองการใช้ภาษา รวมทั้งปรัชญาในการดำเนินชีวิต คติธรรมคำสอน กลยุทธ์ทั้งทางด้านการบริหารและการศึกสงคราม รวมทั้งเอกลักษณ์ของตัวละคร และวรรณกรรมสามก๊กที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยมากที่สุดน่าจะเป็นสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เพราะถูกนำมาผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้วรรณกรรมสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ครอบครองพื้นที่ทางสังคมและมีอิทธิพลเหนือวรรณกรรมสามก๊กฉบับอื่น ๆ อย่างไรก็ตามด้วยโลกทัศน์ของชนชั้นนำตั้งแต่อดีตที่ยังส่งผลถึงปัจจุบันประกอบกับพลังของบริบท สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะบริบทของการเมืองไทยที่เต็มไปด้วยการแบ่งแยกชั่วอำนาจเป็นฝักเป็นฝ่าย การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของแต่ละพรรค รวมทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลทำให้วรรณกรรมสามก๊กเข้าไปมีอิทธิพลต่อการสร้างการรับรู้ต่อสาธารณะและประชาชนได้อย่างแพร่หลายและกว้างขวาง ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า นักประพันธ์วรรณกรรมสามก๊กนั้น มีฐานะเป็นทั้งนักเขียนและการเป็นคอลัมนิสต์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสื่อ รวมทั้งสถานการณ์บ้านเมืองของไทย ก็ไม่แตกต่างจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมสามก๊ก จึงทำให้วรรณกรรมสามก๊กเข้าถึงประชาชนคนไทยได้ทุกระดับชั้นและคาดว่าในอนาคตปรากฏการณ์สามก๊กกับบริบทของสังคมไทยก็น่าจะยังคงอยู่คู่กับคนไทยสังคมไทยตลอดไป ดังคำสัมภาษณ์อาจารย์ไพศาล พิษมงคล (ไพศาล พิษมงคล, 2563) ที่กล่าวถึงวรรณกรรมสามก๊กว่า “ตราบไคที่มีมนุษย์ สามก๊กก็ยังคงอยู่”

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีข้อจำกัดหลายประการทั้งในด้านระยะเวลา ขอบเขตของข้อมูลที่น่ามาวิจัย และข้อจำกัดอีกอย่างหนึ่งที่ผู้วิจัยจะละเลยไปไม่ได้ คือการส่งอิทธิพลระหว่างกันของตัวบท (Text) บริบท (Context) และผู้เขียน (Writer) แต่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะอิทธิพลของวรรณกรรม (Text) ที่ส่งผลต่อบริบท (Context) เท่านั้น และเนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยตามแนวทางประวัติศาสตร์ที่มีขอบเขตกว้างและลึกมาก ข้อมูลที่เกี่ยวกับวรรณกรรมสามก๊กมีเป็นจำนวนมากและหลากหลาย เนื่องจากเป็นวรรณกรรมระดับโลกที่ยิ่งใหญ่และเป็นอมตะ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่สามารถจะศึกษาตัวปรัชญาเมธีและผลงานได้ทั้งหมด ข้อมูลบางอย่างจึงอาจตกหล่นและถูกละเลยไปบ้าง ส่งผลให้ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะศึกษาบริบทประวัติศาสตร์ไทยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสามก๊กได้อย่างครอบคลุมทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของโลกทุนนิยมโลกาภิวัตน์ อิทธิพลของวรรณกรรมสามก๊กที่ปรากฏในบริบทของสังคมไทยดูเหมือนจะส่งอิทธิพลไปในทุก ๆ ด้าน และที่เห็นได้ชัดเจนอย่างหนึ่งคือ อิทธิพลของวรรณกรรมทำให้คนนิยมอ่านหนังสือมากยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้ผู้สนใจจะได้ศึกษาวรรณกรรมสามก๊ก ศึกษาวรรณกรรมสามก๊กควบคู่กับการนำไปประยุกต์ใช้ทางด้านศิลปะและความบันเทิง โดยเฉพาะการนำไปดัดแปลงรูปแบบเป็นหนังสือ

การตูน (หงสาจอมราชันย์) ซึ่งกำลังเป็นที่นิยม รวมทั้งศึกษากระบวนการผลิตซ้ำวรรณกรรมสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) อันจะส่งผลทำให้งานวิจัยสามก๊กสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2532). วรรณกรรมกับสังคม: สามก๊กในวรรณคดีของข้าพเจ้า. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2557). นิธิ เอียวศรีวงศ์ ในกับวิกฤตการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ดำรงราชานุภาพ, กรมพระยา. (2503). คำอธิบายหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือน. พระนคร: ศิลปบรรณาการ.
- ดำรงราชานุภาพ, กรมพระยา. (2515). ตำนานหนังสือสามก๊ก. พระนคร: ศิลปบรรณาการ.
- ประภัสสร เสวิกุล. (2554). อำนาจ (วรรณกรรม) ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2561, จาก <http://www.psevikul.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=539309431&N type=5>
- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2522). วรรณกรรมการเมือง. กรุงเทพฯ: กราฟฟิคอาร์ต.
- พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). (2551). จดหมายรายวันทัพ, อภินิหารบรรพบุรุษ และเอกสารอื่น. (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.
- ไพศาล พิฆังคค. ผู้เชี่ยวชาญวรรณกรรมสามก๊ก. (24 มกราคม 2563). สัมภาษณ์.
- มติชนออนไลน์. (2561). สัมภาษณ์พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาที่ทำเนียบรัฐบาล 11 กันยายน 2558. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.youtube.com/watch?v=nQy8hA2Mg1o>
- ศาลติ ภัคดีคำ. (2561). เปิดมุมมอง “สามก๊ก” สร้างปรากฏการณ์นอกตำรา. สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2561, จาก http://www.matichon.co.th/news_monitor/news_598402
- ศรีวิไล ดอกจันทร์. (2528). ทฤษฎีและปฏิบัติการวรรณคดีศึกษา. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส. (2556). ไคลงดันเรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2527). ตัวบท (The Text) กับการเรียนการสอนวิชาปรัชญาการเมือง. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2549). บทพิจารณาว่าด้วยวรรณกรรมการเมืองและประวัติศาสตร์: ความหมายทางการเมืองของสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- สละ ลิขิตกุล. (2560). ต้นกำเนิดสามก๊กฉบับนายทุน. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2560, จาก https://www.samkok911.com/2012/10/blog-post_12.html
- Stevenson, W. (2001). *The Revolutionary King: The True-Life Sequel to “the King and I*. London: Robinson Publishing.